

Novellaíró pályázatra beérkezett pályamunka

67. pályázat

2017.

A szökés

Megrázkódott, sokadszorra már, egyre sűrűbben futott rajta végig a megfélemlítő, vonaglásszerű remegés, mostanra szinte folyamatosan reszketett a szokatlanul hűvös augusztus végi hajnalban. Talán a hegyek közelsége okozta, talán valamilyen komisz időjárási anomália, hogy ennyire lehűlt a levegő, ami önmagában nem lett volna baj, sőt, akár jól is jöhetett volna azzal, hogy segít neki ébren maradni. Így azonban, bőrig ázva, órák óta a vizes ruhában, sajtó lábbal az avarban gubbasztva nem hiányzott.

Klette Károly egy héttel korábban esett osztrák fogságba másfélszáz honvéd társával együtt Körmend közelében. Erőltetett menetben hajtották őket nyugat felé – amint egy alkalommal, egy az örök közötti beszélgetésből kiszűrődve kiderült –, Sankt Pölten felé. Károly alig múlt tizenhat éves, és ugyan az idősebbek biztatták, hogy koránál fogva rá majd más eljárás vonatkozik, ő ebben erősen kételkedett. Elvégre akkor is alkalmazhatták volna vele szemben azt a bizonyos más eljárást, amikor körbekerítették őket Körmend mellett, ahelyett, hogy bármiféle kérdés nélkül, mindenfajta eligazítást mellőzve, pusztán a szuronyos puskák félreérthetetlen és ellentmondást nem tűrő útmutatása szerint ráterelték őket a sáros országútra, nyugati irányba, ezek szerint Sankt Pölten felé. A menetelés második napjára két dologban lett bizonyos: egyrészt nem akart katonaként szolgálni idegen országban, másrészt haza akart jutni, mégpedig minél előbb és bármi áron. Így szökést javasolt két társának, a nála alig három évvel idősebb Zaránd Jenőnek és a kettejüket mentoráló, negyvenegy évével az Öreg becenévre voltaképpen rászolgált Monostori Mihálynak. Mihály Körmend óta azzal biztatta őket, hogy nincs mitől tartani, a fogságot kibírják, az osztrákok nem akarnak majd körülményes kivégzésekkel foglalkozni, és előbb-utóbb haza tudnak majd menni, sőt, inkább előbb, mint utóbb. Azt javasolta, épségben és nyugalomban várják ki a szabadulásuk napját. Jenő gondolkodása sokkal inkább Károlyéra hasonlított, viszont túl félős volt ahhoz, hogy komolyan belegondoljon egy szökés részleteibe, pláne nem jutott eszébe az a lehetőség, hogy legjobb lenne még a menetelés közben kiszabadulni. Ha már szökés, azt illik rendesen előkészíteni: egy felmért tábor, a kiismert környezet, esetleg egy térkép, valami tervrajz, egy alaposan memorizált akcióterv, mind olyan elemek, amelyek szükségesek egy sikeres szökéshez. Károly ezzel szemben éppen azzal érvelt, hogy a napokon át tartó erőltetett menetelés megterheli fogvatartóikat is, megosztja a figyelmüket, és általában is, a mozgással járó kavargásban több alkalom nyílhat a menekülésre. Károly nemcsak javasolta a szökést, de utána majdnem két napon át győzködte két társát, lelkesített, agitált. Végül Mihály volt az, aki rábólintott a dologra, noha nem értette igazán, hogy egy ilyen életbevágó kérdésben miért képes teljesen feladni korábbi meggyőződését, és elfogadni egy suhanc művészlélek álláspontját. Nem értette igazán, viszont már érezte és tudta, hogy ez a helyes választás, a kockázat mértékét pedig bőven vállalhatónak gondolta, amikor a Pesten hátrahagyott, régóta nem látott gyermekeire gondolt. Az elhatározást nagyon gyorsan tett követte: Michelhausen határában, még aznap este, hogy az Öreg beadta a derekát, amivel együtt természetesen Jenőnek is elment a kedve a további mérnöki precizitású tervezéstől, a vacsoraosztás körüli felfordulást kihasználva, egy bokros terület csalogató védelmének reményében futásnak eredtek. Először is abban bíztak, hogy az örök nem veszik észre őket éppen abban a nagyjából félpercnyi időtartamban, ameddig az esti szürkülettel felvértezett sűrű növényzet el nem rejti őket szem elől. Másodsorban abban bíztak, hogy már elég messze járnak majd addigra, mire valakinek feltűnik, hogy ezek hárman hiányoznak. Harmadsorban pedig abban bíztak, hogy menedéket találnak a közeli faluhatárban egy csűrben vagy szalmakazalban, hogy aztán másnap elinduljanak a kertek alatt keletnek, hazafelé. Arra viszont nem számítottak, hogy amikor már biztonsággal elnyelte őket a sötét bozótos, és már elég messze is jutottak a tábortól, és már épp felderengtek a Michelhausen házai felől világító apró fények, akkor hirtelen egy szekérutat kereszteznek, ahol szó szerint belebotlanak egy háromtagú járőrbe. Mivel a járőrök sem számítottak arra, hogy a bokrok közül, minden előzmény nélkül eléjük ugrik három

magyar szökevény katona, így mire célzáshoz emelték a vállukról lekapott puskáikat, addigra a három, inaszakadtában menekülő célpont már eléggé eltávolodott ahhoz, hogy az egyébként kiváló céllövő Otto Fankhausen tizedes csak egyetlen lövést tudjon leadni, és ezzel csak az egyik fiatalabb férfit leteríteni, a másik kettőt elnyelhetette a sötétség. Amint eldördült mögöttük a karabély, Jenő egy hang nélkül rogyott össze. Károly egy pillanatra megtorpant, visszanézett a kifacsarodó testre, és már épp megállt volna, amikor meghallotta a második dörrenésszerű hangot, ám ez most nem az osztrákok irányából jött, hanem Mihály ordítása volt, aki üvöltötte neki, hogy hagyja és jöjjön tovább. Zihálva rohantak, céltalan, csak előre, csak elfele, minél távolabb, minél gyorsabban a rájuk tört halálos veszedelem vélt irányától, keresztül kidőlt fák törzsén, hegyes gallyak között, majd hirtelen éles levelű nádasban. Mire eljutott a tudatukig, hogy az iménti erdei környezetből miként és miért kerülhettek ebbe a fanyar illatú, puhább talajú közegbe, már csúsztak is ki alóluk fáradtságtól remegő lábaik, és a meredek parton semmi kapaszkodót nem találva zuhantak a gyors folyású patakba. Nem volt széles a patak, de késő nyári szokásától eltérően nagy árral zubogott sziklás medrében, akár egy folyócska. Károly levegő után kapkodott, fojtogatta és ezernyi tűként szurkálta a jéghideg víz. Hiába volt jó úszó, itt és most ennek hasznát nem igazán vette, úzásra a közeg és ő maga is alkalmatlan volt. A víz tetején maradván sodródott, próbálta magát közelebb lavírozni a túlsó parthoz, amelyikről legalábbis sejtette, hogy a túlsó. Hirtelen egy éles kanyar következett, ott megdobta az ár, egyszersmind annyira közel sodorta a széléhez, hogy talajt foghatott a lába, és ki tudott evickélni egy laposabb partszakaszon. Felmászott egy zombékszerűség tetejére, onnan nézett vissza a víz irányába. Mihályt nem látta, nem hallotta. Pár percig meredten figyelt. Kiáltani nem mert. Egyedül maradt. Megrázkódott, a bokája lüktetett, megüthette a víz alatt egy kőben. Eltávolodott még vagy 20 métert a pataktól, és egy kapitális méretű nyárfa tövében lerogyott a nyirkos avarba. Úgy döntött, itt várja meg a hajnalt.

Elaludni nem mert, folyamatosan figyelt, nem hallja-e üldözői közeledését. A patak miatt persze csak egy folyamatos zúgást hallott, időnként kiegészülve egy bagoly huhogásával, egy vadmacska kiáltásával vagy egy őz horkantásával. Néhány óra elteltével kissé megnyugodott, hogy nem keresik őket, és kicsit örült is neki, hogy útjukba került ez a folyócska, természetes pajzsot emelve maga mögött. Rögtön ezzel együtt azonban eszébe jutott a minden bizonnyal a patakba veszett Öreg és az odáig el sem jutó Jenő. A szabadságharc hónapjai alatt sokszor csapott le a közelében a halál, estek el kedves bajtársai, de mindig maradtak is mellette mások, akikből erőt meríthetett. Most egyedül maradt, csak magából meríthetett erőt. Ahogy pirkadni kezdett, és a környező feketeségből sorra rajzolódtak ki a fák, távolabb a dombok, egyre biztosabban tisztult a tudatában is, hogy mit kell tennie: fel kell állni és haza kell menni. Egyáltalán nem érezte lehetetlennek. Hiába sajgott feldagadt lába, hiába vacogott most már, hiába állt előtte több száz kilométer távolság, hiába volt kilátástalan jelenlegi helyzete, hívta őt a jövő.

Nagyon óvatosan visszamászott a patakhoz, ivott pár kortyot a friss vízből. Felélénkült tőle, de nagyot kordult a gyomra, jelezve, hogy rövid időn belül ételt is kell majd találni. Visszament a fák közé, úgy döntött, hogy jó nagy ívben elkerüli az előző este már egészen közelinek látott falut, mert nagy valószínűségét látta annak, hogy a társai halálát okozó katonák esetleg éppen oda tartottak. Úgy gondolta, egész nap menetel majd a fák védelmében, és néhány településsel távolabb próbál majd élelmet találni, lehetőleg anélkül, hogy emberekkel találkozna. Amilyen hideg volt az éjszaka, olyan ragyogó nappal kísérte, a ruhája még délelőtt teljesen megszáradt rajta, át is melegedett. A bokája viszont nem javult, ellenkezőleg, a gyaloglás fájdalmas volt és bántó. Lassabban haladt, mint szeretett volna, viszont biztonságban, és ez most fontosabb volt. Estére fáradtan és éhesen rogyott össze egy szalmakazal tövében. Nem talált olyan falut, amit megközelíthetett volna. A szalmatakaróban hosszan és mélyen aludt világos reggelig. Tovább indult hamar, még ha lábra állnia kifejezetten fájdalmas is volt már. Napközben többször talált vizet inni, és délután sikerült egy szederbokor érett

gyümölcsseit mind magába lapátolnia, estére viszont már nem csak sántított, de szinte húzta maga után a fájós lábát. Abban biztos volt, hogy nem különösebben súlyos a sérülése, viszont pihentetnie kellene gyaloglás helyett. A harmadik éjszakát egy galagonyabokor alatt töltötte. Reggelre eleredt az eső, ezért úgy döntött, hogy nem megy tovább, ameddig nem csendesedik. Jócskán délelőtt volt már, amikor szekérszöngésre riadt fel. Kibújt a galagonya alól, és a hang irányába lopakodott. Rejtektől nagyjából ötven méterre, egy alacsony földszív túloldalán haladt az út, amelyen a szekér közeledett. Egyszerű kordé volt, afféle fakószekér, elég rozszant állapotban, azért is volt ilyen hangos a buckás úton döcögve. Egy ló húzta, és amennyire ki tudta venni, egy fiatal nő ült a bakon. Nem tudta eldönteni, felfedje-e jelenlétét, bízva abban, hogy segítségre lel, vagy tartsa magát az eredeti tervhez, és estefelé közelítsen meg végre egy települést, netán éppen azt, amelyikbe ez a szekér tartott. A kettő opciót akár egyesíteni is lehetne, vélekedett épp, amikor minden további tervezgetése okafogyottá vált, mivel a kocsi hangos csaholás kíséretében leugrott egy közepes termetű juhász kutya, és egyenesen felé rohant. Menekülni reménytelen volt, így inkább felállt, és nyugodt szavakkal igyekezett lecsendesíteni a tőle három méterre megállt, és onnan ugató kutyát. Közben odaért a szekér is, a nő füttyentett négy lábú testőrnek, mire az visszaügetett hozzá, és onnan folytatta a fojtott nyüszítést.

- Merre tart? – kérdezte a nő.
- A faluba – válaszolta Károly teljes természetességgel, és olyan kiváló német kiejtéssel, hogy először nem is keltett gyanút az idegenben.
- Jöjjön, elviszem.
- Köszönöm, az nagy segítség lenne. Megütöttem a lábam, nehezen járok.
- És honnan jön? – faggatózott a nő, mert eddigre már feltűnt neki, hogy ez a fiatal fiú feltűnően koszos és zilált, és feltűnően magyar az akcentusa.
- Magyarországra tartok – egyértelműsítette Károly, hogy nem érdekes, honnan jön és mi történt vele, de annál fontosabb, hogy mit szeretne. Azt gondolta, ha ez a nő megállt és elvinné, talán segítséget is kaphat tőle, ahelyett, hogy feladná az első csendőrnek.
- Szálljon fel! – Károly felkapaszkodott a bakra, mire a lány, mert eddigre kiderült, hogy a távrolól idősebbnek tűnő nő valójában legfeljebb húszéves lehetett, hozzátette: – Oda hátra! Ne féljen, nem harapja meg – utalt a közben már a szekérderék aljában ásító kutya.

Bő egy óra alatt értek be a faluba, Pischelsdorfba, ahogy a lány mondta, és a furcsán üres utcákon megállás nélkül kanyarogva egy faluszéli útra tértek, amelyet magas fű borított, és ahol a rozoga kordé is elcsendesedett. Két házat hagytak el bal oldalon, egy messzebbi, magányosan álló harmadik felé gurultak. Jobbra, pár száz méterre az úttól, magas fákból álló fasor látszott kanyarogni, ameddig a szem ellátott.

A lány az udvaron állította meg a kocsit, leszállt, kifogta a lovat, bevezette az istállóba. Visszafelé egyből ment a házhoz, mentében intett Károlynak, hogy kövesse. A verandán rámutatott egy karosszékre, majd odavitt egy magas sámlit, és letette elé.

- Üljön le, és tegye fel a lábát ide, mutassa!

Zavarba ejtő volt a lány mogorva határozottsága, de egyben megnyugtató. Eddig nem jelezte senkinek, hogy milyen vendéget hozott magával, és nem is utalt semmi arra, hogy ilyen szándéka lenne. A ház üresnek tűnt, legalábbis csend volt, és senki nem tűnt fel a környéken. Károly levette a csizmáját, ami nem volt már könnyű feladat a dagadt és fájdalmas bokája miatt, és felhelyezte lábát a sámlira. A lány pár pillantást vetett rá, majd eltűnt a házban, és egy kendővel a kezében tért vissza. Ráterítette a fiú bokájára a nedves textilt, aztán Károlyra nézett és megszólalt:

- Hozok magának enni. A lábát pihentetnie kell. Itt az első szobában elalhat. Ne menjen sehová, és senki ne lássa meg! Reggel beszélünk. A kutya neve Rudolf.

Károly válaszolni szeretett volna, de a lány már hátra is fordult, és megint elsietett. Pár perc múlva kijött, és telepakolta valamilyen maradék ennivalóval a kutya tálját a veranda sarkában. Rudolf ráérősen falatozni kezdett. A lány megint eltűnt, ezúttal hosszabb időre. Mikor újra megjelent, már másik ruha volt rajta, és ebben sokkal jobban látszott, mennyire fiatal valójában. Biztosan nem volt húszéves sem. Étellel telepakolt tálat hozott magával, Károly ölébe tette. A földre mellé egy kancsót is letett, víz volt benne. A fiú nekiesett a finom falatoknak, pár perc alatt mindent eltüntetett. Mire végzett, nem messze tőle a kutya még mindig otthonos nyugalommal rágcsált egy csontot. A lány ekkorra már visszament a házba, és reggelig nem is került elő.

Károly sokáig aludt másnap, hosszú idő után újra ágyban. A verandára lépve az asztalon már ott várta a reggelije, hasonló jellegű hideg étel, mint előző nap. Ezúttal egy nagy csupor tejet is kapott. Rudolf a hasán fekve sütkérezett a langyos napsütésben.

Dél körül járt már, mire megjelent a lány. Az út felől érkezett, megint a tegnap először megismert ruházatában. Ahogy közeledett, mintha egy mosoly jelent volna meg az arcán, de ahogy odaért a fiúhoz, ebből nem maradt semmi, vonásai kemények voltak, tekintete figyelmes, de egyben réveteg és szomorú. Kézmozdulattal jelezte a már éppen tápázkodó Károlynak, hogy maradjon ülve nyugodtan, és leült vele szemben.

- Figyeljen, elmondom most magának, mit lehet tenni. Remélem, semmit nem ért félre, bár azt észrevettem, hogy elég jól beszéli a nyelvünket. Tudom, hogy maga egy magyar katona, feltehetően pedig szökevény. Tudom, ha elkapják magát, nem engedik egyhamar haza. Ez itt a mi házunk, és ha meglátják itt magát, abból nekem is bajom lehet. Az apám harcolt a maguk szabadságharcában, májusban esett el Győr mellett, ágyúlövés végzett vele. Magyar lövés. Nekem az apám azt tanította, hogy a harc a legtöbbször haszontalan és kilátástalan, de akadnak olyan helyzetek, amikor muszáj fegyvert fognia az embernek, leginkább a hazájáért. Amikor elment tavasszal a háborúba, azt mondta nekem, a hazáért megy csatába, olyanok ellen, akik szintén a hazájukért küzdenek. Azt is mondta, e miatt nem számít semmi jóra. Azt is mondta, ne haragudjak rá, ha nem tér vissza. Azt nem mondta, hogy mit éreznek azok iránt, akik majd kioltják az életét. Biztosan ő is oltott ki elég életet onnan. Nem haragszom az apámra, és nem haragszom az ellenségeire sem. Magának nem kellene most itt lennie szökevény katonaként, ahogyan nekem sem kellene egyedül lennem ebben a megárvult házban egy ellenséges szökevény katonával. Anyám Bécsbe ment ügyeket intézni, holnap estére várom haza. Maga itt maradhat még reggelig, utána útjára indítom. Nem szeretnék magával beszélgetni.

Azzal felállt, füttyentett a kutyának, és eltűntek az út felé, onnan pedig tovább a messzi fasor irányába. Károly próbálta felidézni, rendbe szedni a fejében a lány szavait, de bizonytalan volt, mindent jól értett-e. Nem hitte el, hogy ezeket a mondatokat egy ilyen fiatal lánytól hallotta.

Este vacsorát hozott a lány, ezúttal töltött káposztát és smarnit. Meleg volt az este, és Károllyal együtt evett a verandán. Nem beszélt, de a tekintetét gyakran fordította a fiú felé, fürkészte őt, időnként alig láthatóan, inkább csak érezhetően bólintott. Kék volt a szeme. Megint az itthoni ruhájában volt, de a meleg miatt most lazábban viselte, mint előző délután. Károly sem szólt, nem merte megzavarni jótevőjét azzal, hogy akarata ellen tegyen, noha semmire sem vágyott most jobban, mint beszélgetni a lánnyal. Nézte hát csak, lopott pillantásokkal, udvarias távolságtartással, de így is feltűnt neki, milyen szép a keze és milyen kék a szeme.

Másnap hajnalban a lány keltette a fiút. Még sötét volt. Letett elé egy kupac ruhát, hogy azt vegye fel, mert melegebb is, jobb is, meg nem katonaruha. Károly szemérmesen öltözött, noha a lány akkor már nem volt a szobában. Kilépett a házból, a kutya farkcsóválva köszöntötte. A lány a kezébe nyomott egy batyut, elemózsia, tette hozzá, pár napra elég lesz, és ne aggódjon, nem kell majd sokat cipelni. Károly ezt nem értette, de engedelmesen a lány után sietett, aki már úton volt a fák felé, amik fölött köd derengett, ez már látszott a pirkadatban.

- Apám szerette a Dunát. Sokat vitt engem is a partjára, mindig mesélt róla. Ez a része Bécsig komisz tud lenni bizonyos vízállás mellett. Apám minden nap kijárt, és leolvasta a víz magasságát. Éveken át csinálta ezt, télen és nyáron, minden nap. Nagy táblázatokba rendezte az adatokat, és az volt a meggyőződése, hogy azok alapján meg tudja jósolni a következő napok vízállását. Sokszor igaza lett. Azt mondta, ha élete végéig folytatja a mérést, és megtanulja olvasni a számsorokat, már teljes bizonyossággal előre tudja majd jelezni a víz mozgását. Én ebben nem hiszek, olvasni főleg nem tudom az adatokat, de a mércét leolvasom én is azóta minden nap, és lejegyzem. Ahogy elnéztem tegnap a folyót, sima útja lesz Bécsig, onnan meg már nincsen messze Pozsony és Győr. Hazaérhet pár nap alatt a csónakkal.

Mire mindezt elmondta, már el is érték a fákat, és azok túloldalán a Dunát. Keleti irányba haladt itt a folyó, határozottan hazafelé tehát, de Károly most döbönt rá, hogy mennyire ismeretlen terepre sodorta a sorsa. Nem volt rutinos evező, az előtte álló út inkább félelemmel töltötte le, mint bizakodással. Nem akarta mutatni a lánynak, mit gondol, különösen, hogy ennyire nagy gonddal előkészítette neki ezt a menekülő utat. Egyre jobban világosodott. Károly tekintete megpihent a Duna lágy tükrén. Megnyugtató. Mintha egy bölcs élőlény lenne, aki rá sem hederít, mégis erőt ad, ahogy elfolyik előtte, mégis folyton vele marad. Hazavezet. Belépett a csónakba. Aztán megfordult, ránézett a lányra, és rájött, hogy szerette volna átölelni, mielőtt elindul. Lépett hát kifelé, de a csónak billenése visszazökkentette az elhatározásából. Nem jutott eszébe semmi okosság, pedig valamit nagyon mondani akart még a lánynak.

- Károly a nevem.
- Adél.